

a szocializmusban sok a gazdasági és politikai igazság, de még több az ethikai, filozófiai és nemzeti megtévelyedés. A Kovács-féle népszerűsítő, összefoglaló munkákban, melyek „a nagy közönség és az ifjúság számára” készülnek, az igazságot és a tévedést határozottan kitüntető felfogást kíván mind a munka célja, mind az olvasó jól felfogott érdeke. Mert „a nagy közönség és a tanuló ifjúság számára” csak a színarany igazságot szabad megírni; a ködös elméletek és tisztázatlan kérdések nem nekik valók. Sajnos, hogy ezt a magasabb paedagogiát a szerző nem tartotta szem előtt.

V. F.

Jánosi Zoltán: Papi dolgozatok. I. kötet. Halotti imádságok. Debreczen, Hegedűs és Sándor kiadása; nagy 8-ad rétből 235 lap, ára csinos kötésben 6 korona.

Halotti imádságos könyvekben nem túlságosan gazdag irodalmunknak értékes terméke e kéz alatti mű, melynek Jánosi Zoltán debreczeni lelkész a szerzője. Értékes a munka, mert a benne megjelent imádságokban van keresztyén hite és evangéliumi íz; értékes a munka, mert szerzőjének van meleg szíve, mely együtt sír a sírókkal és van ékes szava, mely nemcsak az emberi fájdalmat, de a keresztyén vigasztalást is erőteljesen tudja tolmácsolni.

A kötetben 54 halotti imádságot közöl a szerző, a ki már az egyes imádságok címében is kifejezi s az imádságok kidolgozásában még határozottabban kidomborítja azt a helyes homiletikai elvet, a mit az alkalmiság neve alatt ismerünk. Az alkalmiság elvének következetes érvényesítése megóvja szerzőt a színtelen általánosság, a szürke egyformaság hibájától, a melybe könnyen beleesik a lelkész, mikor a koporsó mellett imádkozik. A halálesetek hasonlósága, a miattok való fájdalom hasonló volta és a nyújtható vigasztalások rokon természetűe okozza a halotti imádságok gyakran tapasztalható egyformaságát és szürkességét. De Jánosit nem engedi az unalmas általánosság hibájába esni az a figyelmes gondoskodás, hogy imádságát a haláleset természetéhez alkalmazza s hogy ezzel mindig vigyen be valamely egyéni, találó és jellemző vonást az imádságba, a mi által változatosabb és közvetlenebb lesz mind a fájdalom kifejezése, mind a vigasztalás nyújtása.

A kötet 54 imádsága közül 3-at csecsemő felett, 2-öt iskolás gyermek, 2-öt tanuló ifjú, 5-öt különböző körülmények között elhunyt ifjak felett, többeket ifjú korban elhalt nőtlenek és házasok felett tartott. Van a könyvben fiatal özvegy nő, nőtlen öngyilkos, ifjú családanya, második feleség, gyer-

mektelen feleség, sokat szenvedett vallásos nő, öregebb és ifjabb özvegy asszony, idős gyermektelen asszony, idősb családapa és családanya, földbirtokos, kereskedő, iparos, tisztviselő stb. felett tartott imádság is. Az imádságok e változatosága, azt hiszem, a használhatóság szempontjából is előnyére válik a munkának.

Nagyon jellemző sajátja a Jánosi imádságainak a stylus. Egyrészt kenetes, bibliás, papos stylus, mely csak úgy csepeg a balzsamtól és zsírtól; másrészt virágos, sallangos, poetikus nyelv, melyből csak úgy áradoz a virágillat. E két fővonás közül azonban a szóvirágos elem túlsúlyban van a bibliai kenet felett. Egyéni izlés dolga különben, de nekem nem egészen tetszik az imádságnak ez a túlságos felékesítése szinnel, szóvirággal, metaforákkal. Szép, helyénvaló, sőt szükséges is az imádságban az emelkedettség, a fenszárnyalás, a magasztosság; azt is örömmel veszi magyar keresztyén lelkünk, hogy ha Istenünkhöz Atyánkhoz nagy költőink klasszikus szavaival emelnek lelkészeink. De a kifejezés túlszínezése és túlélésítése könnyen a mesterkélttség és túldisztítés hibájába sodorja az erős színezést túlságosan kedvelő író. Jánosi e tekintetben nem eléggé mértéktartó. A formának néha feláldozza a lényegét, a szép kedvéért akaratlanul megrövidíti az igazat. Csak például emlitem föl, hogy „mulatság éjjelén hirtelen halt ifjú felett“ így imádkozik (a 47. lapon):

„Mindenható felséges Istenünk! A természetben virágos tavasz aranykalászos nyárba fejlik át; de itt hervadtan fekszik egy tavasz, a melyre nyár, ősz nem következik. Tavaszra tél! Mosolygó derült égből kicsattanó villámcsapás! Öröm virága volt a homlokán, letépte a halál fagyos keze s helyére tett halotti koszorút. Örömmel és mámorral volt tele: koporsó lett az ifjú kebele. A megszakadt szív benne a halott. Gyászruhás éj sirt rá könnyharmatot. Gyászruhás éj az édes anya képe, a ki hiába szoritá ölébe halott fiának halvány homlokát: lelkét abba nem csókolhatta át! Óh Isten, a te ítéleteid nekünk milyen kifürkészhetlenség és útaid mily kinyomozhatatlanok! Az élet mámorának, örömeinek csillagsugáros éjszakája, mint lesz nagy hirtelen, szempillantás alatt, a halál keservének, bánatának csillagtalan, borongó éjjelével!“ Szép, szép, de nem a hit és áhitat szépsége ez, hanem a nyelv és a pathosz dagálya és keresettsége biz ez.

Ettől a (néhol) túlságosan himes-virágos stylusától eltekintve, a Jánosi „halotti imádságai“ értékes és használható irodalmi termék. A könyv kiállítása csinos, ára kissé borsos.

V.